Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
PEDRO CRUZ VILLALÓN
esitatud 23. aprillil 2015[1]

Kohtuasi C-110/14

Horațiu Ovidiu Costea
versus
SC Volksbank România SA

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Judecătoria Oradea (Rumeenia))

Tarbijakaitse — Mõiste „tarbija” direktiivi 93/13/EMÜ artikli 2 punkti b tähenduses — Laenuleping, mille on sõlminud advokaadi kutsealal tegutsev füüsiline isik — Laen, mille tagatiseks on laenuvõtja advokaadibüroole kuuluv kinnisasi — Teadmiste ja kutseala mõju tarbija seisundile — Laenu sihtotstarbe määratlemine — Kahesuguse eesmärgiga lepingud direktiivi 2011/83/EL põhjenduse 17 mõttes — Kõrvallepingu mõju põhilepingule

1. Judecătoria Oradea (Rumeenia) esitatud kõnesolev eelotsusetaotlus pakub Euroopa Kohtule võimaluse teha otsus nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ, ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (edaspidi „direktiiv”)[2] artikli 2 punktis b kasutatud mõiste „tarbija” kohta, mille kohaselt „tarbija” on füüsiline isik, kes käesoleva direktiiviga reguleeritud lepingute raames tegutseb eesmärgil, mis ei ole seotud tema kaubandus-, majandus- ega kutsetegevusega.

2. Ehkki kohtupraktikas on „tarbija” mõistet tõlgendatud liidu eri õigusvaldkondade raamistikus, ei ole selle mõiste käsitlus hetke seisuga ammendav selle direktiivi[3] kontekstis, mille tõlgendamist käesolevas kohtuasjas palutakse. Konkreetselt on käesoleva kohtuasja erijuhtumil küsimus õigusalal tegutseva isiku tarbija staatusest seoses niisuguse laenulepingu sõlmimisega, mille tagatiseks on selle isiku isikliku advokaadibüroo omandis olev kinnisasi. Eelotsusetaotluses esitatakse esiteks küsimus isiku konkreetsete pädevuste ja teadmiste mõjust tema tarbija staatusele ja teiseks sel isikul aktsessoorse tagatislepingu raames oleva rolli mõjust tema tarbija staatusele laenulepingu kui põhilepingu raames.

I. **Õiguslik raamistik**

A. *Liidu õigus*

3. Direktiivi 93/13 põhjendused 5-10 ja 16 on sõnastatud järgmiselt:

„(5) tarbijad tunnevad üldjuhul ainult oma liikmesriigi kauba ja teenuste müüki reguleerivaid õigusnorme; teadmatus võib takistada neil teha kauba või teenuste otseostu tehinguid teises liikmesriigis;

1 — Algkeel: hispaania.

2 — EÜT L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288.

3 — Euroopa Kohus on seda mõistet kõnesoleva direktiiviga seoses tõlgendanud kohtuotsuses Cape ja Idealservice MN RE (C-541/99 ja C-542/99, EU:C:2001:625).

[…]

(10) tarbijat saab tõhusamalt kaitsta, kui ebaõiglaste tingimuste suhtes võetakse vastu ühtsed õigusnormid; kõnealuseid õigusnorme tuleks kohaldada müüjate või teenuste osutajate ning tarbijate vahel sõlmitud kõigi lepingute suhtes; seetõttu tuleb käesoleva direktiivi reguleerimisalast muu hulgas välja jätta töölepingud, pärimisõigust ja perekonnaõigust käsitlevad lepingud ning lepingud, mis on seotud äri- või täisühingute asutamise ja töö korraldamisega;

[…]

(16) väljavalitud üldkriteeriumidel põhinevat hinnangut tingimuste ebaõigluse kohta eelkõige avalikus müügi- või tarnetegevuses, millega pakutakse kollektiivset teenust kasutajatevahelist solidaarsust arvesse võttes, tuleb täiendada asjaosaliste erihuvide üldhinnanguga; see sisaldab heausksuse nõuet; heausksuse hindamisel tuleb erilist tähelepanu pöörata lepinguosaliste positsiooni tugevusele läbirääkimistel ja sellele, kas tarbijat mõjutati tingimusega nõustuma, kas kaup müüdi või teenused osutati tarbija erikorralduse alusel; müüja või teenuste osutaja saab täita heausksuse nõude juhul, kui ta kohtleb ausalt ja õiglaselt teist lepinguosalist, kelle õigustatud huvi ta peab arvesse võtma;”

4. Direktiivi 93/13 artikli 1 lõikes 1 on sätestatud, et direktiivi eesmärk on „ühtlustada liikmesriikide õigus- ja haldusnormid, mis käsitlevad ebaõiglasi tingimusi müüja või teenuste osutaja ning tarbija vahel sõlmitud lepingutes”.

5. Direktiivi 93/13 artikkel 2 sisaldab tarbija ning müüja või teenuse osutaja mõistete määratlusi. Selle sätte kohaselt on:

„[…]

b) *tarbija* – füüsiline isik, kes käesoleva direktiiviga hõlmatavate lepingute raames toimib eesmärkidel, mis ei ole seotud tema kaubandus-, majandus- ega kutsetegevusega;

c) *müüja või teenuste osutaja* – füüsiline [või juriidiline] isik, kes käesoleva direktiiviga hõlmatavate lepingute raames toimib eesmärkidel, mis on seotud tema kaubandus-, majandus- või kutsetegevusega, olenemata sellest, kas ettevõte on era- või riigiomanduses.”

B. *Rumeenia õigus*

6. Põhikohtuasja esemeks oleva laenulepingu sõlmimise kuupäeval kehtinud redaktsioonis on seaduse nr 193/2000 ebaõiglaste tingimuste kohta müüjate ja teenuse osutajate ning tarbijate vahel sõlmitud lepingutes (*Legea privind clauzele abuzive din contractele încheiate între comercianți și consumatori*) artiklis 2 sätestatud järgmist:

„1. Tarbija on iga füüsiline isik või füüsiliste isikute ühendus, kes käesoleva seaduse kohaldamisalasse kuuluva lepingu alusel tegutseb eesmärkidel, mis ei seondu tema kaubandus-, tööstus- või tootmisalase, käsitööndusliku või kutsetegevusega.

2. Kaupleja on iga füüsiline või juriidiline isik, kes käesoleva seaduse kohaldamisalasse kuuluva lepingu alusel oma kaubandus-, tööstus- või tootmisalases, käsitööndusliku või kutsetegevuses tegutseb, ning muud isikud, kes tegutsevad samal eesmärgil selle isiku nimel ja teda esindades.”

II. **Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus**

7. Käesolev eelotsusetaotlus esitati tsiviilõiguslikus vaidluses hageja H. O. Costea ja kostja SC Volksbank România SA (edaspidi „Volksbank”) vahel ja selle ese on tuvastamishagi, mis esitati esimese astme tsiviilkohtule Judecătoria Oradea (Rumeenia).

8. Hageja H. O. Costea on äriõiguse valdkonnas tegutsev tegevadvokaat. 2008. aastal sõlmis Costea Horaţiu Ovidiu SC Volksbankiga laenulepingu (edaspidi „vaidlusalune laenuleping”). Nagu nähtub eelotsusetaotlusest, allkirjastas selle laenulepingu tagatise andjana ka selle isiku advokaadibüroo „Costea Ovidiu”. Laenulepinguga samal päeval sõlmiti nimelt ka leping, millega advokaadibüroo „Costea Ovidiu” kui kinnisasja omanik leppis Volksbankiga kokku eelmainitud lepingu kohase laenu tagamises (edaspidi „tagatisleping”). Advokaadibürood „Costea Ovidiu” esindas selle toimingu osas H. O. Costea. Just see asjaolu võimaldas pangal saada teada laenuvõtja kutseala.

9. 24. mail 2013 esitas hageja H. O. Costea Volksbanki vastu põhikohtuasja esemeks oleva hagiavalduse, milles ta palus tuvastada, et riskitasu käsitlev tingimus, mis sisaldub laenulepingu punkti 5 alapunktis a[4], on ebaõiglane ning nõudis, et pank sissenõutud riskitasu talle tagastaks. H. O. Costea põhjendab oma argumente tarbija staatusega, tuginedes seaduse nr 193/2000 sätetele, millega direktiiv Rumeenia õigusse üle võeti. Konkreetselt väidab H. O. Costea, et riskitasu tingimust ei räägitud läbi, vaid et pank seadis selle ühepoolselt. Sellest järeldab hageja, et lepingutingimus on ebaõiglane, märkides lisaks, et risk on kõrvaldatud tänu hüpoteegile, millega vaidlusalune laenuleping on tagatud. Eelotsusetaotluses ei ole käsitletud lepingutingimuse sisu ega selle potentsiaalselt ebaõiglast laadi.[5]

10. Leides, et põhikohtuasja lahendamiseks on tarvis tõlgendada direktiivi artikli 2 punkti b, esitas Judecătoria Oradea Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 2 punkti b tuleb seoses mõiste „tarbija” määratlusega tõlgendada nii, et see definitsioon hõlmab – või vastupidi, et see ei hõlma – füüsilist isikut, kes tegutseb advokaadi kutsealal ja sõlmib pangaga laenulepingu, laenu otstarvet täpsustamata, nii et kõnealuses laenulepingus on laenu tagatiseks antud hüpoteegiga koormatud kinnisvara omanikuna märgitud kõnealusele füüsilisele isikule kuuluv advokaadibüroo?”

4 — Toimikus sisalduvatest dokumentidest nähtub, et tegemist on lepingu jaotises „eritingimused” sisalduva lepingutingimusega, mis kannab pealkirja „riskitasu”, mis vastab 0,22% laenu jäägist ja mida tuleb tasuda igakuiste maksete tasumise tähtpäevadel kogu lepingu kestuse jooksul.

5 — Euroopa Kohus on teinud mitu otsust Volksbanki praktika kohta lisada laenulepingutesse riskitasu puudutavaid tingimusi. Kohtuotsuses SC Volksbank România (C-602/10, EU:C:2012:443) otsustas Euroopa Kohus, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2008. aasta direktiivi 2008/48/EÜ, mis käsitleb tarbijakrediidilepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 87/12/EMÜ (ELT 133, lk 66) tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus siseriiklik meede (kõnesoleval juhul valitsuse erakorraline dekreetseadus 50/2010, *Monitorul Oficial al României*, I osa, nr 389, 11.6.2010), mille eesmärk on selle direktiivi siseriiklikusse õigusesse ülevõtmine ja mis laiendab oma esemelist reguleerimisala sellistele krediidilepingutele, mille puhul antakse krediiti kinnisasja tagatisel, isegi kui sellised lepingud on sõnaselgelt selle direktiivi sisulisest reguleerimisalast välja arvatud. Rumeenia kohtud on esitanud eelotsusetaotlused veel viies kohtuasjas, mis on aga registrist kustutatud pärast seda, kui need taotlused tagasi võeti [kohtumäärused SC Volksbank România (C-47/11, EU:C:2012:572); SC Volksbank România (C-571/11, EU:C:2012:726); SC Volksbank România, (C-108/12, EU:C:2013:658); SC Volksbank România, C-123/12, EU:C:2013:460, ning SC Volksbank România (C-236/12, EU:C:2014:241)]. Kohtuotsuses Matei (C-143/13, EU:C:2015:127) avanes Euroopa Kohtule võimalus tõlgendada direktiivi 93/13 artikli 4 lõiget 2 seoses teatavate lepingutingimustega, mis sisalduvad tarbija ja müüja või teenuse osutaja vahel sõlmitud lepingus ja näevad ette „riskitasu”.

11. Euroopa Kohtus toimunud menetluses esitasid kirjalikud seisukohad SC Volksbank România, Rumeenia valitsus, Itaalia valitsus, Madalmaade valitsus ja Euroopa Komisjon. 28. jaanuaril 2015 toimunud kohtuistungil paluti menetlusosalistel keskenduda oma väidetes esiteks mõjule, mida aktsessoorne tagatisleping avaldas tarbija staatusele ning teiseks kasule, mida käesoleva kohtuvaidluse raames võivad tuua viited kahesuguse eesmärgiga lepingutele, mida on nimetatud direktiivi 2011/83/EL[6] põhjenduses 17. Suulised seisukohad esitasid H. O. Costea, Rumeenia valitsus ja Euroopa Komisjon.

III. **Sissejuhatavad märkused**

12. Sissejuhatavalt olgu märgitud, et ehkki liikmesriigi kohus märgib eelotsusetaotluses, et lepingus ei ole laenu sihtotstarvet kusagil määratletud, toonitavad nii Rumeenia valitsus kui ka komisjon oma kirjalikes seisukohtades asjaolu, et vaidlusalune leping sisaldab lepingu sihtotstarbe määratlevat tingimust, milles on märgitud, et laen anti „isiklike jooksvate kulude katteks". Volksbank nimetatud asjaolu ei vaidlusta; samuti kinnitas seda kohtuistungil H. O. Costea.

13. Vaatamata sellele, et liikmesriigi kohus esitab oma küsimuse seoses olukorraga, kus ei ole laenu sihtotstarvet täpsustatud, leian, et eelotsusetaotluse ja Euroopa Kohtu ees esitatud seisukohtade vahelised lahknevused ei tohiks takistada Euroopa Kohut esitatud eelotsusetaotlusele tarvilikku vastust andmast.

14. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt nimelt eeldatakse, et asjakohased on need liidu õiguse tõlgendamist puudutavad küsimused, mille siseriiklik kohus on esitanud õiguslikus ja faktilises raamistikus, mille ta on määratlenud omal vastutusel ja mille täpsust Euroopa Kohus ei pea kontrollima. Liikmesriigi kohtu esitatud eelotsusetaotluse saab Euroopa Kohus lükata tagasi vaid siis, kui on ilmne, et taotletud ühenduse õiguse tõlgendamine ei ole mingil viisil seotud põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega, kui probleem on hüpoteetiline või kui Euroopa Kohtule ei ole teada vajalikke faktilisi või õiguslikke asjaolusid, et anda tarvilik vastus talle esitatud küsimustele.[7]

15. Teisalt, mis puudutab konkreetsemalt eelotsusetaotluses väidetavalt sisalduvaid lünki ja faktivigu, siis vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale ei ole vaidluse aluseks olevate faktiliste asjaolude kindlakstegemine ja nendest otsuse tegemiseks vajalike tagajärgede tuletamine mitte Euroopa Kohtu, vaid liikmesriigi kohtu ülesanne.[8]

16. Käesolevas kohtuasjas on eelotsusetaotlus esitatud spetsiifilises vaidluses, mille lahendamine sõltub direktiivis sisalduva mõiste „tarbija" tõlgendamisest. Eelotsusetaotluses on esitatud piisavalt asjaolusid selleks, et Euroopa Kohus saaks anda liikmesriigi kohtule tarviliku vastuse.

IV. **Analüüs**

17. Arvestades eri elemente, mis on asjakohased siseriikliku kohtu esitatud eelotsusetaotlusele kasuliku vastuse andmiseks ja millele menetlusosalised oma seisukohtades keskendusid, käsitlen oma analüüsis tarbija mõistet direktiivi tähenduses ning mõju, mida avaldavad sellele mõistele muud elemendid, nt direktiivis 2011/83 sisalduv viide kahesuguse eesmärgiga lepingutele ning põhilepingu (laenuleping) ja tagatislepingu omavaheline suhe.

6 — Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2011. aasta direktiiv 2011/83/EL, tarbija õiguste kohta, millega muudetakse nõukogu direktiivi 93/13/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 1999/44/EÜ ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 85/577/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 97/7/EÜ (ELT L 304, lk 64).

7 — Vt mh kohtuotsus Melki ja Abdeli (C-188/10 ja C-189/10, EU:C:2010:363), punkt 27 ja seal viidatud kohtupraktika.

8 — Vt nt kohtuotsused Traum (C-492/13, EU:C:2014:2267), punkt 19, ja PreussenElektra (C-379/98, EU:C:2001:160), punkt 40.

A. *Tarbija mõiste direktiivi 93/13 tähenduses*

18. Lisaks spetsiifilistele tarbijakaitsenormide ühtlustamisele suunatud instrumentidele esineb tarbija mõiste läbivalt paljudes liidu õiguse valdkondades, nt konkurentsiõigus[9], kohtukoostöö tsiviilasjades[10], ühine põllumajandus- ja kalanduspoliitika[11] ning muud valdkonnad, kus eksisteerivad õigusnorme ühtlustavad meetmed[12]. Ka erinevad tarbijakaitse eesmärgiga teisese õiguse instrumendid ei paku sellega seoses ühtset tarbija mõistet.[13] Seega on tegemist paljudes liidu seadusandliku tegevuse sfäärides esineva mõistega, mille täpseid piire esmane õigus siiski ei kehtesta,[14] ning mille potentsiaalne toimimine kategooriana, mis võimaldab teatavaid subjekte identifitseerida, ei ole monoliitne, vaid varieerub vastavalt igale asjassepuutuvale teisese õiguse instrumendile. Erinevatesse õigusvaldkondadesse kuuluvates ja erinevast eesmärgist kantud instrumentides puudub seega ühtne lähenemine tarbija mõistele – tegemist on kasutusest sõltuva ja dünaamilise mõistega, mis defineeritakse viitega vastavalt kõne all oleva seadusandliku akti sisule.[15]

19. Käesolevas kohtuasjas palutakse kohtul tõlgendada tarbija mõistet direktiivi 93/13 raamistikus. On selge, et selle ülesande teostamiseks tuleb lähtuda direktiivi artikli 2 punkti b sõnastusest, milles on ära toodud tarbija mõiste määratlus.

20. Sellest sättest tuleneb, et valdkond, milles isik tegutseb, on oluline nii tarbija kui ka müüja või teenuse osutaja määratlemisel. Direktiivi artikli 2 punktis b on sätestatud, et tarbija on „füüsiline isik, kes käesoleva direktiiviga hõlmatavate lepingute raames *toimib* eesmärkidel, mis ei ole seotud tema kaubandus-, majandus- ega kutsetegevusega". Seevastu aga müüja või teenuse osutaja on artikli 2 punkti c kohaselt „füüsiline [või juriidiline] isik, kes käesoleva direktiiviga hõlmatavate lepingute raames *toimib* eesmärkidel, mis on seotud tema kaubandus-, majandus- või kutsetegevusega, olenemata sellest, kas ettevõte on era- või riigiomanduses […]".

21. Sellega seoses on Euroopa Liidu kohtu praktikas rõhutatud, et tarbija ja müüja või teenuse osutaja mõistete vastandus ei ole täiesti sümmeetriline – kõik isikud, keda ei saa pidada müüjaks või teenuse osutajaks, ei ole tarbijad, sest eeskätt juriidilisi isikuid ei saa pidada tarbijateks direktiivi artikli 2 mõttes[16]. Käesolevas kohtuasjas ei ole kahtlust küsimuses, et H. O. Costea sõlmis laenulepingu füüsilise isikuna, mitte oma advokaadibüroo esindajana.

9 — ELTL artikli 102 punkt b ja ELTL artikli 107 lõike 2 punkt a.

10 — Brüsseli konventsiooni kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (ELT 1972, L 299, lk 32; konsolideeritud redaktsioon EÜT 1998, C 27, lk 1) artikkel 13 ja nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42) artikkel 15.

11 — ELTL artikli 39 lõike 1 punkt c ja ELTL artikli 40 lõige 2.

12 — Nt võib vaadata Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2000. aasta direktiivi 2000/31/EÜ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (direktiiv elektroonilise kaubanduse kohta) (EÜT L 178, lk 1).

13 — Tarbija mõiste näis samas olevat defineeritud sarnaselt – ehkki mitte identselt – teatavates instrumentides, nt nõukogu 20. detsembri 1985. aasta direktiiv 85/577/EMÜ tarbija kaitsmise kohta väljaspool äriruume sõlmitud lepingute korral (EÜT L 372, lk 31; ELT eriväljaanne 15/01, lk 262) ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 1997. aasta direktiiv 97/7/EÜ tarbijate kaitse kohta sidevahendi abil sõlmitud lepingute korral (EÜT L 144, lk 19; ELT eriväljaanne 15/03, lk 319) – mõlemad tunnistati kehtetuks direktiiviga 2011/83 – ning nõukogu 13. juuni 1990. aasta direktiiv 90/314/EMÜ reisipakettide, puhkusepakettide ja ekskursioonipakettide kohta (EÜT L 158, lk 59) ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. mai 2005. aasta direktiiv 2005/29/EÜ, mis käsitleb ettevõtja ja tarbija vaheliste tehingutega seotud ebaausaid kaubandustavasid siseturul (ELT L 149, lk 22). Viimati nimetatud aktis on võrdluspunktiks muu hulgas võetud mõiste „keskmine tarbija", kes Euroopa Kohtu tõlgenduse kohaselt on „mõõdukalt teavet omav ja mõõdukalt tähelepanelik ning ettevaatlik […], võttes samuti arvesse sotsiaalseid, kultuurilisi ja lingvistilisi näitajaid" (põhjendus 18). Tarbija mõiste võrdlust eri instrumentide raames vt Ebers, M. „The notion of „consumer"", *Consumer Law Compendium*, www.eu-consumer-law.org.

14 — Tarbija mõiste eri funktsioonide kohta ja laia tähenduse kohta, mis tuleb sellele mõistele anda vastavalt selle funktsioonile teatavates aluslepingu artiklites, vt Mortelmans, K. ja Watson, S. „The Notion of Consumer in Community Law: A Lottery?", Lonbay, J. (toim), *Enhancing the Legal Position of the European Consumer*, BIICL, 1996, lk 36–57.

15 — Tenreiro, M. „Un code de la consommation ou un code autour du consommateur? Quelques réflexions critiques sur la codification et la notion du consommateur», teoses Krämer, L., Micklitz, H.-W. ja Tonner, K. (toim), *Law and diffuse Interests in the European Legal Order. Liber amicorum Norbert Reich*, lk 349.

16 — Kohtuotsus Cape ja Idealservice MN RE (C-541/99 ja C-542/99, EU:C:2001:625), punkt 16.

22. Eelotsuses tõstatatud küsimus H. O. Costea tarbija staatusest tuleneb asjaolust, et H. O. Costea on kutselt advokaat. Kõik kirjalikud ja suulised seisukohad esitanud huvitatud isikud, välja arvatud Volksbank, on arvamusel, et füüsilise isiku kutseala ei mõjuta hinnangut sellele, kas isikut saab pidada tarbijaks direktiivi artikli 2 punkti b mõttes. Volksbank aga märgib, et leidmaks, et isik on tarbija, tuleb lisaks direktiivi artikli 2 punkti b sõnastusest tuleneva objektiivse kriteeriumi täidetuse hindamisele arvestada ka subjektiivset kriteeriumi, mis on seotud direktiivi vaimuga: kaitsta tarbijat kui nõrgemat osapoolt, kes reeglina õigusnorme ei tunne. Nii on Volksbanki hinnangul võimalik ümber lükata eeldus, et tarbija on ebavõrdses seisus, kui on tuvastatud, et viimasel on olemas kogemus ja teave, et end ise kaitsta.

23. Arvestades direktiivi artikli 2 punktis b sisalduva määratluse sõnastust, tõlgendatuna süsteemselt, kogumis sama akti ülejäänud sätetega, ning võttes arvesse kohtulikku tarbija mõiste tõlgendust muude liidu instrumentide kontekstis, olen seisukohal, et Volksbanki argumentidega ei saa nõustuda.

24. Nimelt viitab selles direktiivis määratletud tarbija mõiste keskne element konkreetselt piiritletavale elemendile – lepingu sõlmija positsioonile konkreetses õiguslikus tehingus. Nagu Euroopa Kohus rõhutas kohtuotsuses Asbeek Brusse ja de Man Garabito, on selles mõttes asjakohane arvestada asjaolu, et direktiiv „määratleb oma kohaldamisalasse kuuluvad lepingud viitega lepingupartnerite omadustele – sellele, kas nad tegutsevad oma majandus- või kutsetegevuses või mitte.”.[17]

25. Tarbija staatust määrava elemendina rõhu asetamine tegevusvaldkonnale, millesse tehing asetub, leiab kinnitust ka Euroopa Kohtu praktikast, mis puudutab muid tarbijakaitseinstrumente, mis sisaldavad sarnast tarbija definitsiooni nagu direktiivi artikli 2 punkt b. Nii rõhutas Euroopa Kohus kohtuotsuses Di Pinto,[18] tõlgendades tarbija mõistet direktiivi 85/577/EMÜ[19] raamistikus, et kaitse rakendamise kriteerium seisneb just nimelt seoses, mis ühendab müüja või teenuse osutaja tegevuskoha külastuse eesmärgiks olevaid tehinguid – ettevõtte müügiga seonduva reklaamilepingu sõlmimine – müüja või teenuse osutaja majandus- või kutsetegevusega, nii et viimane võis direktiivi kohaldamist nõuda vaid juhul, kui tehing, mille sõlmimiseks teda külastati, jäi tema majandus- või kutsetegevuse piirist väljapoole[20].

26. Nii tundub direktiivi sõnastuses ja seda instrumenti ning direktiivi 85/577 tõlgendavas kohtupraktikas olevat kaldutud ühtaegu objektiivse ja funktsionaalse tarbija mõiste poole – seega ei ole tegemist konkreetsest isikust lahutamatu, muutumatu kriteeriumiga[21], vaid vastupidi, omadusega, mida hinnates saab lähtuda olukorrast, milles isik on seoses konkreetse õigusliku tehinguga, mis leiab aset ühena paljudest tehingutest, milles ta oma igapäevases tegevuses osaleda võib. Nagu märkis kohtujurist Mischo kohtuasjas Di Pinto, viidates tarbija mõistele direktiivi 85/577 artikli 2 kontekstis, ei „defineerita” selles sättes kirjeldatud isikuid „mitte abstraktselt, vaid selle järgi, millega nad konkreetselt tegelevad”, nii et sama isik võib erinevates olukordades olla kord tarbija, kord müüja või teenuse osutaja.[22]

27. Vastavalt olukorrale nii objektiivseid kui funktsionaalseid elemente hõlmav ettekujutus tarbijast kui konkreetse õigusliku tehingu osapoolest leiab kinnitust ka Brüsseli konventsiooni raamistikus, milles Euroopa Kohus on tarbija mõistet samuti tõlgendanud, ehkki, nagu märgin tagapool, tuleb analoogiat direktiivi tõlgendades nüansseerida, arvestades nende kahe õigusnormi erinevaid eesmärke. Nii

17 — C-488/11, EU:C:2013:341, punkt 30.

18 — C-361/89, EU:C:1991:118.

19 — Direktiiv, mis tunnistati kehtetuks direktiiviga 2011/83/EL ja mille artiklis 2 oli „tarbija” defineeritud kui „füüsiline isik, kes käesolevas direktiivis käsitletud tehingutes toimib eesmärkidel, mida ei saa lugeda seotuks tema majandus- või kutsetegevusega”.

20 — Kohtuotsus Di Pinto (C-361/89, EU:C:1991:118), punkt 15.

21 — Kohtujurist Jacobsi sõnu kasutades: „[e]i ole olemas tarbija või mitte-tarbija erilist staatust; loeb see, kellena tarbija konkreetse lepingu sõlmimisel tegutses.”. Kohtujuristi ettepanek, kohtuasi Gruber (C-464/01, EU:C:2004:529), punkt 34.

22 — Kohtujuristi ettepanek, Mischo, kohtuasi Di Pinto (C-361/89, EU:C:1990:462), punkt 19. Selles kohtuasjas tegi kohtujurist ettepaneku, et müüja- või teenuse osutaja, keda külastatakse tema ettevõtte müügiga seoses, võiks olla tarbija mõiste alla arvatud. Euroopa Kohus seda lähenemist ei järginud.

otsustas Euroopa Kohus kohtuotsuses Benincasa [23], et selle kindlakstegemiseks, kas isik tegutseb tarbija staatuses, „tuleb tugineda selle isiku positsioonile konkreetse lepingu raames, arvestades ka lepingu laadi ja eesmärki, mitte aga kõnesoleva isiku subjektiivset olukorda. […] Sama isikut saab pidada teatavate tehingute puhul tarbijaks ja teiste osas müüjaks või teenuse osutajaks.” [24]

28. Kokkuvõttes seisame silmitsi *objektiivse ja funktsionaalse* definitsiooniga, millele vastamiseks peab olema täidetud *üksainus kriteerium*: konkreetne õiguslik tehing peab paiknema väljaspool majandus- või kutsetegevust. Nagu osutas Rumeenia valitsus, ei kehtesta direktiiv mingit lisakriteeriumi tarbija staatuse määratlemiseks. Tegemist on lisaks mõistega, mis defineeritakse *vastavalt olukorrale*, st seoses konkreetse õigusliku tehinguga. [25] Sellest tulenevalt ei saa võtta üheltki isikult – tema üldteadmiste või kutseala tõttu – võimalust asetuda tarbija positsiooni seoses lepinguga, mis jääb väljapoole tema majandus- või kutsetegevust, vaid arvestada tuleb üksnes isiku positsiooni konkreetses õiguslikus tehingus.

29. Seda järeldust ei lükka ümber Volksbanki väited, mis on rajatud direktiivi vaimule, sisaldades konkreetselt viiteid selle direktiivi erinevatele põhjendustele [26]. Kui võtta omaks süsteemne lähenemine direktiivile, on selge, et haavatavuse ja nõrgema positsiooni mõisted nii läbirääkimistel kui ka teabe valdamise taseme osas on direktiivi olemasolu põhjused, kuna lähtutakse olukorrast, kus tarbija sõlmib lepingu müüja või teenuse osutaja koostatud tingimustel, saamata nende sisu mõjutada. [27] Haavatavuse ja nõrgema positsiooni ideid, mis üldiselt käivad alltekstina läbi kogu liidu tarbijakaitseõigusest [28], ei ole tarbija mõiste normatiivsel kujundamisel positiivses õiguses antud definitsiooni kaudu aga vajalike tingimustena konkretiseeritud. Nii et ei tarbija definitsioon ega ükski muu direktiivi säte ei sea tarbija staatuse olemasolu sõltuvusse konkreetselt eeldusest, et puudusid teadmised või teave, või siis tegelikust nõrgemast positsioonist.

30. Võimalus vaidlustada tarbija staatus igal konkreetsel juhtumil, lähtudes tarbija kogemuse, õpingute, kutseala või ka intelligentsiga seotud asjaoludest, läheks direktiivi kasuliku mõjuga vastuollu. Konkreetselt advokaadid (või õigusharidusega isikud ja ka muude elukutsete esindajad) jääksid oma eratoimingute paljudes aspektides kaitsest ilma. Nagu toob esile Rumeenia valitsus – isegi kui kõnealuse isiku teadmiste tase võib olla laenuandja omaga sarnane, ei mõjuta see asjaolu, et selle isiku läbirääkimisvõimalus on sama, kui mis tahes füüsilisel isikul suhetes müüja või teenuse osutajaga.

31. On küll selge, et Euroopa Kohus leidis kohtuasjas Šiba, [29] et „advokaatidel on kõrgema tasemega oskusteave, mida tarbijatel ei pruugi olla” [30]. Need kaalutlused puudutasid aga olukorda, kus kõnealune advokaat „osutab oma kutsetegevuse käigus tasu eest õigusteenust füüsilisele isikule, kes toimib isiklikel eesmärkidel”, olles seega müüja või teenuste osutaja direktiivi artikli 2 punkti c tähenduses. [31]

23 — C-269/95, EU:C:1997:337.

24 — *Ibidem*, punkt 16. Kokkuvõttes otsustas Euroopa Kohus, et „hagejat, kes on sõlminud lepingu mitte praeguse, vaid tulevase majandus- või kutsetegevuse teostamiseks, ei saa pidada tarbijaks”, punkt 19. Kohtujurist asus samasugusele seisukohale, märkides: „[…] rõhutan, et just kõnealune tegevus, mitte isiku eelnev isiklik olukord on faktor, mida on arvestatud Brüsseli konventsiooni artiklis 13, kehtestades konkreetsete lepingute kohtualluvuse erikorra”. Kohtujuristi ettepanek, Ruiz-Jarabo Colomer, 20.2.1997, punkt 40.

25 — Denkinger, F., *Der Verbraucherbegriff*, De Gruyter Recht, Berlin, 2007, lk 287 jj.

26 — Eeskätt põhjendused 4–6, 8–10, 12, 16 ja 24.

27 — Kohtuotsused Asbeek Brusse ja de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341), punkt 31, ja Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349), punkt 39 ning seal viidatud kohtupraktika.

28 — Sellega seoses vt „Euroopa Majandusühenduse tarbijate kaitse ja teavitamise esialgne programm”, 1975. aastast (EÜT C 92, lk 1) ja nõukogu 19. mai 1981. aasta resolutsioon, mis puudutab Euroopa Majandusühenduse tarbijate kaitse ja teavitamise teist programmi (EÜT C 133, lk 1).

29 — C-537/13, EU:C:2015:14.

30 — *Ibidem*, punkt 23.

31 — *Ibidem*, punkt 24.

32. Samuti oleks niisuguse tõlgenduse tagajärg, nagu pakub välja Volksbank, tarbija staatuse võtmine kõigilt isikutelt, kes lepingu sõlmimise hetkel kasutasid õigusalast või muud tüüpi professionaalset abi. [32]

33. Teisalt on Euroopa Kohus muus kui direktiivi kontekstis lükanud tagasi idee isiku teadmiste või konkreetse olukorra mõjust, kui ei olnud täidetud objektiivne tingimus, et tegevus toimuks väljaspool kõnealuse isiku majandus- või kutsetegevust. Nii oli see seoses direktiiviga 85/577, mille osas nähtub kohtuotsusest Di Pinto, et kui isik tegutseb oma majandus- või kutsetegevuse raames, ei sea tegelik teadmiste puudumine konkreetsel juhtumil küsimuse alla tema müüja või teenuse osutaja staatust. [33]

34. Kokkuvõttes olen seisukohal, et tarbija mõistet nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 2 punkti b tähenduses tuleb tõlgendada nii, et see definitsioon hõlmab füüsilist isikut, kes tegutseb advokaadi kutsealal ja sõlmib pangaga laenulepingu, nii et kõnealuses laenulepingus on lisaks tingimus, mille kohaselt tagatiseks on kõnealuse isiku isiklikule advokaadibüroole kuuluvale kinnisasjale seatud hüpoteek, kui liikmesriigi kohtu käes olevatest tõenditest nähtub, et kõnesolev isik tegutses eesmärgil, mis jääb väljapoole tema majandus- või kutsetegevuse piire.

B. *Tarbija mõiste seoses kahesuguse eesmärgiga lepingute mõistega*

35. Eespool esitatud kaalutlusi arvestades olen seisukohal, et kõnesolevale eelotsuse küsimusele vastamiseks on tähtis käsitleda „kahesuguse eesmärgiga lepinguid”, eriti kuna see küsimus puudutab sõnaselgelt lepingut, milles ei ole laenu sihtotstarvet määratletud.

36. Sellega seoses märgivad nii Rumeenia valitsus kui ka Madalmaade valitsus, et kohtuotsusest Gruber on käesolevas kohtuasjas kasu selle kindlaksmääramisel, kas H. O. Costea on tarbija staatuses või mitte. [34] Euroopa Komisjon omalt pool märkis kirjalikes seisukohtades ning kohtuistungil, et direktiivi 2011/83 põhjendus 17 omab antud asjas tähtsust. Nii kõnealune põhjendus kui ka kohtuotsus Gruber viitavad – eri valdkondades – kahesuguse eesmärgiga lepingutele.

37. Kriteeriumid selle kindlakstegemiseks, kas leping kuulub isikliku elu või majandus- või kutsetegevuse valdkonda, on kohtuotsuses Gruber ja direktiivis 2011/83 erinevad. Nagu tagapool märgin, olen seisukohal, et käesoleva kohtuasja asjaoludel on asjakohane direktiivis 2011/83 sisalduv kriteerium.

38. Kohtuasjas Gruber [35] pooldas Euroopa Kohus kahesuguse eesmärgiga lepingutega seoses tarbija mõiste kitsendavat tõlgendust. Kõnealuse tõlgenduse kohaselt oli eelistatud marginaalsuse kriteerium: isik ei saa tugineda Brüsseli konventsioonis tarbijatega seoses ette nähtud erandliku kohtualluvuse eeskirjadele „välja arvatud juhul, kui majandus- või kutsetegevuse osa on *marginaalne* – kuni selleni,

32 — Sellega seoses tuleb meelde tuletada, et Euroopa Kohus otsustas kohtuotsuse Rampion ja Godard (C-429/05, EU:C:2007:575), punktis 65, et asjaolu, et isikut esindab advokaat, ei mõjuta kuidagi nõukogu 22. detsembri 1986. aasta direktiivi 87/102/EMÜ tarbijakrediiti käsitlevate liikmesriikide õigus- ja haldusnormide ühtlustamise kohta (EÜT 1987, L 42, lk 48; ELT eriväljaanne 15/07, lk 326) artikli 11 lõike 2 tõlgendust, mille kohaselt võib siseriiklik kohus tõlgendada seda sätet omal algatusel.

33 — Nii leidis Euroopa Kohus, et „kõige loogilisem on muidugi uskuda, et keskmiselt informeeritud müüja või teenuse osutaja teab oma ettevõtte väärtust ja iga selle müügiks vajaliku sammu hinda, nii et kui ta sõlmib lepingu, ei saa see olla läbimõtlematu ja üksnes üllatusest ajendatud”, kohtuotsus Di Pinto (C-361/89, EU:C:1991:118), punkt 18.

34 — Kohtuotsus Gruber (C-464/01, EU:C:2005:32), mis tehti kohtuasjas, milles oli küsimuse all J. Gruberi pere elukohaks oleva talumaja katusekivide ost ja paigaldamine.

35 — C-464/01, EU:C:2005:32.

et see on kõnesoleva tehingu üldises kontekstis tähtsusetu, kusjuures tähtsust ei oma asjaolu, et domineerib muu, kui majandus- või kutsetegevusega seotud aspekt.[36] Euroopa Kohus otsustas niisuguses kontekstis, et tõendamiskoormis lasub isikul, kes soovib tugineda konventsiooni artiklitele 13–15.[37]

39. Direktiivi 2011/83 põhjenduses 17, mis on sõnastatud hoopis teisiti, on valitud domineerival eesmärgil rajanev sõnastus: „kui aga leping on sõlmitud eesmärkidel, mis on osaliselt seotud isiku kaubandustegevusega ja osaliselt mitte (kahesuguse eesmärgiga lepingud) ning kaubanduslik eesmärk on piiratud ega ole lepingu kontekstis domineeriv, tuleks ka antud isikut lugeda tarbijaks”.

40. Niisiis peab Gruberi kohtuasjas kinnitust leidnud marginaalsuse kriteeriumi kohaselt olema kasutus majandus- või kutsetegevuses niivõrd piiratud, et seda võib pidada tähtsusetuks, ent direktiivis 2011/83 on valitud tasakaalustatum lahendus, kasutades lepingu üldises kontekstis domineeriva eesmärgi kriteeriumi.

41. Nagu Euroopa Komisjon kohtuistungil märkis, tuleb Gruberi kohtupraktika kohaldamisse direktiivi tõlgendamise raamistikus suhtuda ettevaatusega. Nimelt joonistub Euroopa Kohtu praktikast, milles on tarbija mõistet tõlgendatud Brüsseli konventsiooni artikli 13 ning määruse nr 44/2001 artikli 15 raamistikus, ilmsena välja kitsendav lähenemine, mis kahtlemata arvestab tõika, et need sätted sisaldavad erandeid üldisest kriteeriumist, et kohtualluvus käib kostja elukoha järgi, ning et seega tuleb neid tõlgendada kitsalt[38]. Tarbija mõiste kitsendav tõlgendamine kahesuguse eesmärgiga lepingute puhul ei tundu seega olevat analoogia alusel automaatselt ülekantav niisuguste tarbijakaitsele suunatud erinormide kontekstile, nagu direktiiv 93/13[39].

42. Lisaks ei ole direktiivi 2011/83 põhjenduses 17 valitud lähenemise ja kohtuotsuse Gruber valitud lähenemise erinevus juhuslik. Selle direktiivi osas toimunud läbirääkimiste käigus esitas Euroopa Parlament parandusettepaneku, milles pakuti sõnaselgelt välja tarbija definitsiooni muutmine, laiendades seda nii: „füüsiline isik, kes […] *peamiselt* toimib eesmärkidel, mis ei ole seotud tema kaubandus-, majandus- ega kutsetegevusega”.[40] Järgnevate läbirääkimiste käigus nõustus Euroopa Parlament tarbija mõiste säilitamisega, eemaldades määrsõna „peamiselt”, ent seda tingimusel, et tarbija mõistet täpsustama mõeldud põhjenduses, mis esialgu põhines Gruberi kohtuotsusel[41], asendataks sõna „marginaalne” sõnaga „domineeriv”.[42]

43. Lõpuks, arvestades nii tarbija mõiste eri funktsioone erinevates seadusandlikes aktides kui ka ettevalmistustöödest tulenevat järeldust, olen seisukohal, et direktiivi 2011/83 põhjendus 17 kinnistab lepingu üldises kontekstis domineeriva eesmärgi kriteeriumi.

44. Mis puudutab käesolevat kohtuasja, siis kaldun sarnaselt Rumeenia valitsusele ja komisjonile arvama, et tuginemine direktiivi 2011/83 põhjenduses 17 toodud selgitusele tarbija mõiste tõlgendamisel on kohustuslik ka direktiivi 93/13 valdkonnas. See hinnang on õigustatud, arvestades nende kahe instrumendi ühist eesmärki ja neid siduvat sõnaselget seost. Nimelt kujutab

36 — Kohtuotsus Gruber (C-464/01, EU:C:2005:32), punkt 54. Kohtujuristi kursiiv.

37 — *Ibidem*, punkt 46.

38 — Vt nt kohtuotsus Shearson Lehman Hutton (C-89/91, EU:C:1993:15), punkt 18, ja Gabriel (C-96/00, EU:C:2002:436), punkt 39.

39 — Selle kohta vt Reich, N., Micklitz, H.-W., Rott, P. ja Tonner, K., *European Consumer Law*, 2. tr, Intersentia, 2014, lk 53.

40 — Teatis, mis puudutab Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (tarbija õiguste kohta) ettepanekut, Siseturu- ja tarbijakaitsekomisjon, 22.2.2011, A7-0038/2011, lk 36, muudatusettepanek nr 59. Kohtujuristi kursiiv.

41 — Nõukogu dokument 10481/11, 20.5.2011, lk 3.

42 — Nõukogu dokument 11218/11, 8.6.2011, lk 5.

direktiiv 2011/83 endast direktiivi 93/13 muutvat akti.[43] Lisaks on tarbija mõiste sõnastus neis normides peaaegu identne – ainus erinevus seisneb selles, et kui direktiivis 93/13 on viidatud üksnes „majandus- või kutsetegevusele", on direktiivis 2011/83 viidatud „kaubandus-, majandus-, ametialasele või kutsetegevusele".

45. Selleks et välja selgitada, kas isikut võib pidada direktiivi mõttes tarbijaks olukorras, kus on märke, mis viitavad sellele, et lepingul on kahesugused eesmärgid, nii et ei tule selgelt välja, et see leping on sõlmitud kas üksnes isiklikel või üksnes majandus- või kutsetegevusega seotud eesmärkidel, pakub domineeriva eesmärgi kriteerium vahendi, mis võimaldab kõnealuse lepingu kõiki asjaolusid kogumis hinnates – minnes kaugemale üksnes kvantitatiivsest kriteeriumist[44] – ja kõiki liikmesriigi kohtu käsutuses olevaid objektiivseid tõendeid hinnates otsustada, mil määral domineerivad seoses konkreetse lepinguga majandus- või kutsetegevusega seotud või siis majandus- või kutsetegevusega mitteseotud eesmärgid.

46. Ehkki nii Euroopa Komisjon kui ka H. O. Costea märkisid kohtuistungil, et liikmesriigi kohtu esitatud faktiliste asjaolude kirjeldus ei võimalda leida, et käesoleval juhul on tegemist kahesuguse eesmärgiga lepingutega, tuleb liikmesriigi kohtul täpsustada faktilist olukorda seoses laenulepingu sihtotstarbega, kasutades tema käes olevaid tõendeid, mille hulgas on kahtlemata lepingus endas sisalduvad täpsustused, mille sisu võib väga hästi kinnitada eeldust, et käesoleval juhul on kõne all isiklikel eesmärkidel sõlmitud leping.

47. Kokkuvõttes leian, et juhul kui siseriiklik kohus otsustab, et ei ole selge, kas leping sõlmiti üksnes isiklikel või üksnes majandus- või kutsetegevusega seotud eesmärkidel, tuleb kõnealust lepinguosalist käsitada tarbijana, kui majandus- või kutsetegevuse eesmärk ei ole lepingu üldises kontekstis domineeriv, arvestades kõiki asjaolusid kogumis ja hinnangut, mille annab tema käes olevatele tõenditele siseriiklik kohus, kelle ülesanne on tõendeid hinnata.

C. *Põhilepingu ja kõrvallepingu vaheline suhe*

48. Viimaseks on jäänud lahendada küsimus võimalikust mõjust, mida asjaolu, et põhilepingu ehk laenulepingu tagatiseks oli kinnisasi, mida laenuvõtja kasutab oma majandus- või kutsetegevuses, võib omada H. O. Costea tarbijaks kvalifitseerimise suhtes.

49. Kõnealusega seoses on nii Rumeenia valitsuse kui ka komisjoni esitatud seisukohtades rõhutatud, et tagatisleping laenulepingule mõju ei avalda. Nendes seisukohtades, nagu ka H. O. Costea poolt suulises menetluses esitatud seisukohtades on rõhutatud, et isiklik advokaadibüroo „Costea Ovidiu" on laenulepingu suhtes kolmas isik, ja märgitud, et üksnes asjaolu, et selle isikliku büroo omandis olev kinnisasi on laenulepingu tagatiseks, ei tähenda, et büroo muutuks laenulepingu pooleks.

50. Sarnaselt Euroopa Kohtule esitatud seisukohtades väljendatuga leian, et eksisteerib kaks erinevat õigussuhet: esiteks H. O. Costea kui füüsilise isiku ja laenuvõtja ning panga vaheline suhe ja teiseks isikliku advokaadibüroo „Costea Ovidiu" kui hüpoteektagatise andja ja panga vahel. Mõlemat õigussuhet tuleb käsitada autonoomsena, nii et teine, mis lisaks on aktsessoorne, ei mõjuta kuidagi esimest.

43 — Direktiiv 2011/83 asendab direktiivid 85/577/EMÜ ja 9/7/EÜ ning muudab direktiive 93/13/EMÜ ja 1999/44/EÜ. Ehkki komisjoni ettepanek (KOM(2008) 614 lõplik) nägi ette direktiivi 93/13 täieliku kehtetuks tunnistamise ja uue direktiivi koosseisu integreerimise, piirduti lõpuks direktiivi 2011/83 osas sellega, et lisati artikliga 32 direktiivi 93/13 uus artikkel 8a rangemate tarbijakaitse sätete kohta, mille liikmesriigid võivad kehtestada.

44 — Kahtlust ei ole selles, et domineeriva eesmärgi kriteeriumi praktikas rakendamine on pigem komplitseeritud ülesanne. Selle kohta vt Loacker, L. D., „Verbraucherverträge mit gemischter Zwecksetzung», *Juristenzeitung* 68, 2013, lk 234–242.

51. Sellega seoses leiab Euroopa Kohtu praktikast mõningaid viiteid aktsessoorsena käsitatavate lepingute ja põhilepingute vahelise suhte kohta nii direktiivi 85/577 kui ka määruse nr 44/2001 kontekstis. Mis puudutab esimesena nimetatud direktiivi, siis tõlgendas Euroopa Kohus seda kohtuotsuses Dietzinger [45] selliselt, et seoses tagatislepingute aktsessoorsusega tuleb direktiivi 85/577 artikli 2 esimest lõiku, mis sisaldab tarbija mõistet, tõlgendada nii, et „niisuguse füüsilise isiku sõlmitud tagatisleping, kes tegutseb väljaspool majandus- või kutsetegevust, ei kuulu selle direktiivi kohaldamisalasse, kui sellega tagatakse laen, mille teine isik on võtnud, toimides oma majandus- või kutsetegevuse raames”. [46] Euroopa Kohus on määruse nr 44/2001 artikli 15 lõiget 1 tõlgendades asunud samale seisukohale kohtuotsuses Česká spořitelna, [47] leides, et seda sätet „tuleb tõlgendada nii, et füüsilist isikut, kellel on äriühinguga tihedad kutsealased sidemed, milleks on näiteks äriühingu juhtimine või selles enamusosaluse omamine, ei saa pidada tarbijaks selle sätte tähenduses, kui ta on andnud käenduse lihtvekslile, mis on välja antud sellele äriühingule krediidilepingust tulenevate kohustuste tagamiseks”. [48]

52. Kõnesoleval juhul on aga tegemist vastupidise olukorraga. Nimelt võib majandus- või kutsetegevuse aspekt tulla kõne alla üksnes seoses aktsessoorse lepinguga, kuivõrd H. O. Costea sõlmis tagatislepingu oma isikliku advokaadibüroo esindajana. Seega, erinevalt kohtuasjadest Dietzinger ja Česká spořitelna, ei ole käesoleval juhul alust kohaldada maksiimi *accesorium sequitur principale*, sest aktsessoorse lepingu tagajärgi tuleb käsitleda samamoodi nagu põhilepingu omi, vaid pigem tuleb arvestada iga õigussuhte eripärast laadi, et teha kindlaks, missugustes eri rollides sama isik neis tegutses. Sellega seoses ei ole kõnesoleval juhtumil määrav tuvastada H. O. Costea seadusjärgse esindaja staatus tagatislepingu kui aktsessoorse lepingu raames, vaid teha selgeks, mis rollis tegutses ta laenulepingu kui põhilepingu raames.

53. Asjaolu, et H. O. Costea allkirjastas advokaadibüroo esindajana tagatislepingu, ei oma seega negatiivset mõju H. O. Costea tarbija staatusele laenulepingus. Pigem vastupidi, viidatud kohtupraktika alusel on muu hulgas võimalik väita, et aktsessoorne leping kuulub põhilepingu mõju alla. [49]

54. Kõike eespool esitatut arvestades olen seisukohal, et füüsilise isiku roll tagatislepingu sõlmimisel tema isikliku advokaadibüroo seadusjärgse esindajana ei mõjuta selle isiku tarbija staatust põhilepinguks oleva laenulepingu raames.

V. **Ettepanek**

55. Eespool esitatud kaalutlustest lähtudes teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Judecătoria Oradea eelotsusetaotlusele järgmiselt:

Tarbija mõistet nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 2 punkti b tähenduses tuleb tõlgendada nii, et see definitsioon hõlmab füüsilist isikut, kes tegutseb advokaadi kutsealal ja sõlmib pangaga laenulepingu, nii et kõnealuses laenulepingus on lisaks tingimus, mille kohaselt tagatiseks on kõnealuse isiku advokaadibüroole kuuluvale kinnisasjale seatud hüpoteek, kui liikmesriigi kohtu käes olevatest tõenditest nähtub, et kõnesolev isik tegutses eesmärgil, mis jääb väljapoole tema majandus- või kutsetegevuse piire.

45 — C-45/96, EU:C:1998:111.

46 — *Ibidem*, punkt 23. Maksiimi *accesorium sequitur principale* kohaldamist ei ole siiski peetud piisavaks, et asuda seisukohale, et direktiivi 87/102 kohaldamisala hõlmab laenu tagamiseks sõlmitud tagatislepingut, isegi kui tagaja ega laenu saaja ei tegutsenud kumbki oma majandus- või kutsetegevuse raames. Vt selle kohta kohtuotsus Berliner Kindl Brauerei (C-208/98, EU:C:2000:152).

47 — C-419/11, EU:C:2013:165.

48 — *Ibidem*, punkt 40.

49 — Aktsessoorsuse kriteeriumi kasutamisel liidu õiguse kohaldatavuse kindlaksmääramise kriteeriumina on sellele vaatamata omad piirid. Vt selle kohta kohtujuristi ettepanek, Léger, kohtuasi Berliner Kindl Brauerei (C-208/98, EU:C:1999:537), punkt 65.

Juhul kui siseriiklik kohus otsustab, et ei ole selge, kas leping sõlmiti üksnes isiklikel või üksnes majandus- või kutsetegevusega seotud eesmärkidel, tuleb kõnealust lepinguosalist käsitada tarbijana, kui majandus- või kutsetegevuse eesmärk ei ole lepingu üldises kontekstis domineeriv, arvestades kõiki asjaolusid kogumis ja hinnangut, mille annab tema käes olevatele tõenditele siseriiklik kohus, kelle ülesanne on tõendeid hinnata.

Füüsilise isiku roll tagatislepingu sõlmimisel tema isikliku advokaadibüroo seadusjärgse esindajana ei mõjuta selle isiku tarbija staatust põhilepinguks oleva laenulepingu raames.